

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

кафедра диференціальної і спеціальної психології

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему:

«Психологічні умови формування амбітності»

"Psychological conditions for the formation of ambition"

Виконала: студентка аочної форми
навчання

спеціальності 053 Психологія

Фетісова Світлана Вікторівна

Керівник д.психол.н., проф.

Кононенко О.І.

Рецензент

д.психол.н., доц. Соколова Г.Б.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ __ від __.__.20__ р.

Завідувач кафедри

_____Родіна Н.В.

(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № __

протокол № __ від __.__.20__ р.

Оцінка _____ / _____

_____/_____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

_____Псядло Е.М.

(підпис)

Одеса – 2020

ЗМІСТ

	стр
ВСТУП	3
...	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ АМБІТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	6
1.1. Амбітність особистості як предмет дослідження психологічної науки.....	6
1.2. Феномен суб'єктності як підгрунття дослідження особистісної амбітності	14
1.3. Напрямки дослідження рівня домагань та його взаємозв'язку з амбітністю особистості	25
Висновки до першого розділу.....	38
РАЗДЕЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	39
2.1. Організація дослідження.....	39
2.2. Методи дослідження.....	47
Висновки до другого розділу.....	48
РАЗДЕЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ АМБІТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	49
3.1. Аналіз середньогрупових значень психологічних показників амбітності	49
3.2. Внутрішні взаємозв'язки між компонентами амбітності особистості	64
3.3. Практичні рекомендації щодо формування особистісної амбітності	70
Висновки до третього розділу.....	71
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	76
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі доводиться часто чути визначення «амбітна людина». Для того щоб знайти відповідь на це питання, необхідно розібратися, що означає слово «амбіція». Воно з'явилося на початку вісімнадцятого століття, і перекладається з латинської, як «ходіння по колу», «обходження», «залицання». Це поняття, крім того, визначається як «марнославство», «честолюбство» тощо.

Амбітність є неоднозначною ознакою, оскільки має свої позитивні і негативні сторони. Амбітність розглядається як честолюбство і бажання досягти своєї мети, як щось досконале, як гордість і гідність, як потреба пошани, потяг стати важливим в оточенні, в своєму суспільстві.

В західній культурі це поняття спочатку мало негативний сенс, однак згодом воно набуло нейтральний, а потім і позитивний характер. У багатьох європейських країнах слово «амбітність» в даний час має позитивне значення, і вважається основною рисою процвітаючої особистості.

Таким чином, амбітність трактується в позитивному сенсі і характеризує амбітної людини як має бажання і прагнення до досягнення успіху. У вітчизняній культурі слово «амбіція» не так давно трактується зі знаком «плюс» і лише в наші дні набуває позитивний характер. В даний час безліч фірм і організацій при прийомі на роботу вимагають від фахівця крім хороших знань їх спеціальності, наявності такої якості особистості як амбітність або мотивації на успіх, вважаючи, що саме амбітні співробітники принесуть користь і благополуччя організації, і будуть сприяти гарному бізнесу.

Амбіції активізують людини, змушують його бути краще, робити щось нове, удосконалювати свої знання і вміння. Людина хоче домогтися популярності, кар'єрного зростання або багатства і починає працювати над розкриттям і розвитком своїх талантів. Якщо амбіції поєднуються з такими рисами характеру, як працьовитість, наполегливість, вимогливість до себе,

креативність і оптимізм, то у людини велике майбутнє. У амбіцій є багато безперечних достоїнств, але вистачає і недоліків: вона змушує витратити набагато більше сил і ресурсів, ніж потрібно для спокійного й щасливого життя; викликає заздрість оточуючих; змушує ризикувати і може привести до краху кар'єри або сімейного життя; заважає нам отримувати задоволення від дрібних повсякденних справ і тихої радості звичного життя. Як писав з цього приводу американський поет XIX століття Генрі Лонгфелло: «Більшість людей могли б домогтися успіху в малих справах, якби їм не заважали непомірні амбіції».

Невміння правильно співвіднести свої можливості з дійсністю, свої домагання з реальними результатами діяльності призводить до різних негативних наслідків: виникнення афекту неадекватності (Л.І. Божович, О.О.Головко, М.С. Неймарк, Л.С. Славіна), розвитку підвищеної тривожності (Л.В. Бороздіна, Л. Відінська, І.О. Меліхова, Г.М. Прихожан), порушення у спілкуванні (Л.І. Гавришак, Т.І. Юферева).

Розглядаючи амбітність як якість особистості, потрібно відзначити, що вона є складним комплексним поняттям, що включає в свою структуру зовнішні соціально значущі детермінанти. Таким чином, в своєму дослідженні під амбітністю ми будемо розуміти сукупність особистісних характеристик, які спрямовані на досягнення успіху, домагання у житті.

У сучасному світі проблема успіху займає одне з чільних положень, а успішність стає гаслом нашого часу. Часто з цими поняттями пов'язують досягнення будь-яких зовнішніх високих показників, будь то: володіння певним статусом, заняття престижною роботою, наявність чималих фінансових можливостей, вигідних перспектив на майбутнє. Успіх асоціюється з досягненням, володінням, зотриманням результату.

Проблема успішності професійної діяльності - найменш вивчена галузь і такої науки, як психологія.

Мета дослідження - теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження психологічних умов формування амбітності особистості

Відповідно до теми дослідження сформульовані наступні **задачі**:

- 1) здійснити теоретичний аналіз існуючих досліджень з даної проблеми;
- 2) виявити психологічні особливості та прояви амбітної особистості;
- 3) провести порівняльний аналіз формування амбітності особистості у різних вікових групах.
- 4) запропонувати комплекс практичних рекомендацій щодо формування амбітності особистості.

Об'єкт дослідження- амбітність як особистісна якість.

Предмет дослідження - психологічні умови формування амбітності особистості.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та перевірки гіпотез були використані такі методи: теоретичний аналіз психологічної літератури з проблеми дослідження, а також систематизація та узагальнення попередніх досліджень. У дослідженні використаний комплекс емпіричних методів: спостереження, бесіди, анкетування, методи психодіагностичного дослідження, методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, аналіз поведінки особистості дає можливість практичним психологам обирати відповідний психокорекційний механізм впливу. Крім того, отримані результати можуть бути використані у практичній діяльності психологічних служб для підсилення гуманістичної спрямованості особистості.

Організація та база дослідження. Емпіричне дослідження було проведено в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова. У дослідженні взяли участь 80 респондентів. Дослідження проводилося у три етапи.

Структура роботи. вступ, 3 розділи, висновки, список використаної літератури і додатки. Кількість таблиць - 8 , рисунків -8. Список літератури містить 78 джерел, всього у роботі сторінок 93, з них основного тексту - 74.

ВИСНОВКИ

1. Найбільш ефективним є заломлення проблеми амбітності через феномени суб'єктності особистісних внесків, представленості в інших людях, особистісної атрибуції тощо, які дозволяють стверджувати, що даний аспект дозволяє розглядати особистість індивіда не тільки за межами індивідуального суб'єкта, але й поза зв'язком цього суб'єкта з іншими індивідами, за межами спільної діяльності з ними. Для становлення індивідуальних особливостей амбітності провідною виступає теза стосовно того, що не кожна взаємодія відрізняється активними метаіндивідуальними процесами, а тільки та, в якій суб'єкт дії референтний, володіє певним статусом та повноваженнями..

Дослідження амбітності, переважно представлені в зарубіжній психології, розвивалися у соціологічному, соціальнопсихологічному, загальнопсихологічному та психоаналітичному напрямках. У вітчизняних дослідженнях проблема амбітності не є традиційною, розкривається переважно опосередковано, через закономірності цілепокладання, професійної свідомості, інноваційного потенціалу, управлінської творчості та соціальних здібностей особистості. Ми розглядаємо амбітність як стійку особистісну особливість, яка представляє собою складне системне, багатокomпонентне психічне явище, що складає основу загальної особистісної успішності, гармонійності з собою і з оточуючими, адаптивності і стійкості відносно дії стресогенних чинників різної психічної напруги

2. До основних структурних компонентів особистісної амбітності, виділених нами на підставі теоретико-емпіричного дослідження, відносяться: адаптивність (поведікова регуляція та нервово-психічна стійкість; комунікативний потенціал особистості; морально-етична нормативність; особистісний потенціал); вольовий самоконтроль (наполегливість, самовладання); мотивація успіху та боязнь невдач (рівень мотивації); рівень

суб'єктивного контролю (загальна інтернальність, інтернальність в області досягнень, інтернальність в області невдач, інтернальність в області виробничих відносин, інтернальність в області міжособистісних відносин, інтернальність в сімейних відносинах); довільний самоконтроль (самоконтроль в емоційній сфері, самоконтроль в емоційній сфері, самоконтроль в діяльності, соціальний самоконтроль, соціальний самоконтроль).

3. Емпіричне дослідження дозволило нам виділити два вектори реалізації особистісної амбітності в поведінці досліджуваних.

Перший з них, такий, що отримав умовну назву «Операціональна амбітність» маніфестує шляхом адаптації до соціального середовища, мотиваційних і волевих зусиль. Завдяки операціональній амбітності досліджувані активно формують особистісні внески в своєму міжособистісному оточенні, добиваючись створення позитивного образу у значущого кола осіб.

Саме операціональна амбітність втілює в себе механізми дії відображеної суб'єктності, яка характеризує особистісні аспекти буття людини у світі як форми активної ідеальної присутності людини в житті інших людей, «продовженості людини в людині».

На наш погляд, вектор операціональної амбітності акцентує увагу на тому постійно діючому особистісному, смисловому впливі, який здійснюється будь-якою людиною на світ, що її оточує. Саме завдяки механізмам вектору операціональної амбітності особистість виступає як ідеальна представленість індивіда в інших людях, як його інобуття в них. Волеві та мотиваційні зусилля, що складають операціональну амбітність, укладають її внутрішній механізм активності привласнення та активності віддачі, які й забезпечують здійснення особистісних внесків як відображеної суб'єктності.

Другий вектор, що отримав умовну назву «Рефлексивна амбітність», має на увазі сприйняття індивідом своєї амбітності, відбитої від зовнішнього

середовища. Принципово новий психологічний вимір амбітності передбачає, що суб'єкт, який володіє амбітними рисами, повинний усвідомлювати можливі наслідки тих впливів, які він створює на інших людей. На нашу думку, конструкт рефлексивної амбітності емпірично підтверджує тезу А.В.Петровського стосовно того, що не всі впливи, які створюються на іншу особистість, є внесками, а тільки ті, що призводять до позитивних змін у самосвідомості суб'єкта, готують його до переходу на інший, більш високий рівень актуалгенезу.

Такі риси як інтернальність та здібність до довільного самоконтролю формують у особистості суб'єктивну відповідальність за створювані особистісні внески. За допомогою рефлексивної амбітності досліджувані, зіставляючи свої дії з їх ходом і результатом розвитку ситуації, вибудовують власну Я-концепцію, в якій важливе місце займає розуміння себе як ефективного (або неефективного) продуцента особистісних внесків. Потреба бути особистістю, потреба в персоналізації забезпечують внутрішню активність індивіда в процесі здійснення особистісних внесків. Прагнення включити своє «Я» у свідомість, волю та почуття інших завдяки спільній діяльності, залученням до своїх інтересів та бажань забезпечує суб'єктові рефлексивну інформацію про успішність цих процесів та задовольняє потребу персоналізації.

4. Був запропонований комплекс практичних заганянь щодо формування амбітних рис особистості, що є важливим для формування особистісного потенціалу особистості та втілення даних рекомендацій в практичну діяльність психолога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни /К.А.Абульханова-Славская. - М.; Мысль,1991.-299 с. – (Першотвір).
2. Аллахвердов В.М. Когнитивные стили в контурах процесса познания / В.М.Аллахвердов //Тез.докл.конф. «Когнитивные стили». – Таллинн. – С.17-20.
3. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды: В 2 т. - М.: Педагогика, 1980. - Т. 1-2. – 512 с.
4. Ардышева Е.А. (Карпова Е.А.) Социально-психологические факторы в образовании с учетом дальнейшего трудоустройства выпускников // Проблемы экономики и информатизации образования: Материалы II междунар. науч.-практ. конф. – Тула, 2005. – 347 с.
5. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. – Санкт-Петербург : Евразия, 2000. – 320 с.
6. Бех І. Д. Від волі до особистості. – К.: Україна-Віта, 1995. – 207 с.
2. Домаганя // Великий тлумачний словник сучасної української мови К., 2005. – С. 316.
7. Битянова Н.Р. Проблема саморазвития личности в психологии: аналитический обзор / Н.Р.Битянова. – М.: Просвещение, 1998. – 48с.
8. Блейхер В.М., Крук И.В. Патопсихологическая диагностика. – К.: Здоров'я, 1986. – С. 100-102.
9. Бодалев А.А. Личность и общение: Избранные психологические труды/ А.А.Бодалев. – М.: Междунар.пед.академия, 1995. – 326с.
10. Божович Л.И. Психологический анализ условий формирования и строения гармонической личности // Психология формирования и развития личности.- М.: Наука. – 1981. – С. 257-284.

11. Бондарева, И.В. Мотивация достижения успеха / И.В. Бондарева // Вестник БГТУ им. В.Г. Шухова. 2003. - № 7. - С. 399 - 402.
12. Боришевський М.Й. Екстраполяція теоретичних принципів психологічної науки у контекст практичної психології / М.Й.Боришевський //Актуальні проблеми практичної психології: матеріали Міжнар.конф.(Херсон, 23-24 квітня 2009р.)/ МОН, Херсонський держ.ун-т. – Херсон, 2009. – С.113-120.
13. Боришевский М.Й. Уровни и ведущие психологические механизмы поведения личности / М.Й.Боришевський // Воспитание, обучение и психическое развитие. Тезисы науч. сообщ. VI Всесоюзного съезда общества психологов СССР. М, 1983 – с. 618 – 620.
14. Боришевский М.И. Развитие саморегуляции поведения школьников: Дис. в форме науч. доклада ... д.п.н.: 19.00.07. – М., 1990. – 77 с.
15. Бороздина Л.В. Исследование уровня притязаний. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 103 с.
16. Братусь Б.С. Аномалии личности. – М.: Мысль, 1988. – 302 с.
17. Брушлинский А.В. Проблема субъектности в психологической науке / А.В.Брушлинский //Психологический журнал, 1991. - №6. – С.311.
18. Велитченко Л.К.Структура субъектности / Л.К.Велитченко // Наука і освіта. - №6-7, 2004. – С.38-39.
19. Велитченко Л.К. Суб'єкт і його атрибутивні категорії / Л.К.Велитченко // Наука і освіта. - №4-5. – 2008. – С.69-73.
20. Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения. – М. : Смысл, 2006. – 336 с.
21. Грень Л.Н. Саморазвитие и самовоспитание студентов во время обучения в вузе / Л.Н.Грень // Педагогіка і психологія професійної освіти . - 2007. - №№17-18. – С.321-331.
22. Гуменюк О.Є. Психологія впливу / О.Є.Гуменюк.- Тернопіль: Економічна думка, 2003. -304 с. – (Першотвір).

23. Даль В. И. Толковый словарь русского языка: современная версия / В. И. Даль. – Москва : Эксмо, 2003. – 736 с.
24. Долженко В.В. Психологічний зміст рефлексивних механізмів свідомості особистості /В.В.Долженко //Актуальні проблеми практичної психології: матеріали Міжнар.конф.(Херсон, 23-24 квітня 2009р.)/ МОН, Херсонський держ.ун-т. – Херсон, 2009. – С.363-370.
25. Епифанова М.П. Амбициозность студентов в процессе изучения иностранного языка/ Гуманитарные исследования. 2013. № 1 (45) [http://humanities.aspu.ru/files/1\(45\)/20-25.pdf](http://humanities.aspu.ru/files/1(45)/20-25.pdf)
26. Жулидова Н.А. Некоторые особенности прогностической самооценки и уровня притязаний младших школьников с задержкой психического развития // Дефектология. – 1981. – №4. – С. 32-38.
27. Захарова А.В., Андрущенко Т.Ю. Исследование самооценки младшего школьника в учебной деятельности // Вопросы психологии. – 1980. – № 4. – С. 90-100.
28. Зейгарник Б.В. Личность и патология деятельности. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. – 98 с.
29. Зейгарник Б.В., Братусь Б.С. Очерки по психологии аномального развития личности. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 156 с.
30. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 752 с.
31. Карпенко З.С. До проблеми фундаментальних технологічних досліджень в царині психології розвитку особистості//Актуальні проблеми практичної психології: матеріали Міжнар.конф.(Херсон, 23-24 квітня 2009р.)/ МОН, Херсонський держ.ун-т. – Херсон, 2009. – С.471-476.
32. Кон И.С. Открытие "Я" / И.С.Кон. - М.: Политиздат,1978.-367 с.
33. Кононенко О.А. Перфекціонізм особистості. Одеса, ОНУ ім. І.І.Мечникова. 2016. - 416с.

34. Конопкин О.А. Психическая саморегуляция произвольной активности человека (структурно-функциональный аспект) / О.А.Конопкин // Вопросы психологии, 1995. - №1. – С.5-12.
35. Костюк Г.С. Принцип развития в психологии /Г.С.Костюк // Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1969. – С.118-152.
36. Левин К. Поведение и развитие ребенка как функция от ситуации // Динамическая психология: Избранные труды. – М.: Смысл, 2001. – С. 372-424.
37. Леонтьев Д.А. Психология смысла: Природа, структура и динамика смысловой реальности /Д.А.Леонтьев. – М.: Смысл, 1999. – 486с.
38. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф.Ломов. – М.: Педагогика, 1984. – 364 с. – (Першотвір).
39. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.] / С.Д.Максименко. – К.: Форум, 2002. Т.1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – 320 с. - (Першотвір).
40. Мельничук І.Я. Формування рефлексивних механізмів цілеутворення у процесі розв'язання професійно-психологічних завдань: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд.психол.наук: спец. 19.00.01 «загальна психологія, історія психології»/ І.Я.Мельничук. – Київ, 2001. – 17с.
41. Мерлин В.С. Психология индивидуальности. – М.: Ин-т практич. пс-гии, Воронеж: НПО “МОДЭК”, 1996. – 446 с.
42. Моросанова В.И. Стилевые особенности саморегуляции личности / В.И.Моросанова // Вопросы психологии, 1991. – №1. – С.10-17.
43. Мосійчук Ю. [Амбітність як важлива морально-психологічна якість у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників](https://www.researchgate.net/profile/Yurii_Moseichuk/publication/319482914_Zagalni_naukovi_pidhodi_do_rozrobki_sistemi_formuvanna_kulturi_zdorov'a_majbutnih_uciteliv_fizicnoi_kulturi/links/59ae73d40f7e9bdd1162751f/)https://www.researchgate.net/profile/Yurii_Moseichuk/publication/319482914_Zagalni_naukovi_pidhodi_do_rozrobki_sistemi_formuvanna_kulturi_zdorov'a_majbutnih_uciteliv_fizicnoi_kulturi/links/59ae73d40f7e9bdd1162751f/

[Zagalni-naukovi-pidhodi-do-rozrobki-sistemi-formuvanna-kulturi-zdorova-majbutnih-uciteliv-fizicnoi-kulturi.pdf#page=197](#)

44. Морозова С.И. Формирование у студентов функциональной самостоятельности средствами метода проектов: автореф. дис. на соискание научной степени канд. Пед.наук спец.13.00.01 / С.И.Морозова. – Брянск, 2008. – 23с.

45. Московичи С. Социальные представления: исторический взгляд / С.Московичи // психологический журнал. – 1995. – Т.16. - №1. – С.13-18.

46. Мясищев В.Н. Личность и неврозы. – Л.: Изд-во Лен. ун-та, 1960. – 426 с.

47. Мясищев В.Н. Работоспособность и болезни личности // Невропатология, психиатрия и психогигиена. – 1935. - Т. IV, вып. 9-10. – С. 167-178.

48. Неймарк М.С. Психологический анализ эмоциональных реакций школьников на трудности в работе // Вопросы психологии личности школьника. – М.: Изд-во АПН РСФСР. – 1961. - С. 277-332.

49. Немов Р. С. Психология : учеб.для студ. высш. пед. завед. : в 3 кн. / Р. С. Немов. – Москва : ВЛАДОС, 2003. – Кн. 1: Общие основы психологии. – 688 с.

50. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості / Е.Л.Носенко // Психологія і суспільство. – 2004. - №4. – С.95-110.

51. Нургатина О.Н. Особенности развития адаптивных способностей студентов вуза / О.Н. Нургатина / Казанский педагогический журнал. – 2008. - №1. – С.7-10.

52. Овсянецка Л.П. До проблеми психологічної сутності домагань особистості // Філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Прикарпатський ун-т ім. В. Стефаника, 1999. – Вип. 3. – № 1. – С. 55-62. Панкратов, В.Н. Психология успеха. Практическое руководство для

деловых людей / В.Н. Панкратов, А.Н. Панкратов, В.Н. Панкратов, - М. – 1997. – 80 с.

53. Панфилова А. В. Амбициозность личности как профессионально важное качество современного специалиста // Международный журнал экспериментального образования. – 2014. – № 6. – С. 15–16.

54. Петровский А.В. Трехфакторная модель значимого другого / А.В.Петровский // Вопросы психологии. – 1991. - №1. – С.34-36.

55. Петровский В.А. Личность: феномен субъектности В.А.Петровский. - Ростов-на-Дону.: Изд-во Ростовского ун-та, 1993. - 345 с. – (Першотвір).

56. Психологические особенности самосознания подростка / Боришевский М.И., Сапожникова Л.С., Говорун Т.В., Пилипенко Л.И., Бутовская В.И., Дригус М.Т., Хоружий С.Н., Козак М.Г. – К.: Вища школа, 1980. – 168 с.

57. Прыгунов П.Я. основные этапы работы практического психолога по обучению сотрудников оперативных служб милиции навыкам ролевого поведения/ П.Я.Прыгунов//Вісник університету внутрішніх справ. Харків. – 1999. - №8. – С.203-205.

58. Самойленко Е. В. Эмотивно-волевая методика обучения иноязычной речи студентов вузов неязыкового профиля : дис. ...канд. пед. наук / Е. В. Самойленко. – Пятигорск, 2005. – 203 с.

59. Силенок П. Ф. Психология счастья: все значительно проще. – Ростов на/Д : Феникс, 2012. – 256 с.

60. Солодухова О.Г. Суб'єктивні відношення особистості в аспекті «Я-концепції»/ О.Г.Солодухова, А.П.Кіян //Актуальні проблеми практичної психології: матеріали Міжнар.конф.(Херсон, 23-24 квітня 2009р.)/ МОН, Херсонський держ.ун-т. – Херсон, 2009. – С.436-441.

61. Социальная психология. Словарь / Под.ред. М.Ю. Кондратьева // Психологический лексикон. Энциклопедический словарь: В 6 т. / ред.- сост. Л.А. Карпенко; под общ.ред. А.В. Петровского. – М., 2006. – 176 с.
62. Сохань Л.В. Жизненный путь личности / Л.В.Сохань, Е.Г.Злобина, В.А.Тихонович. - Киев, Наукова думка,1987.-279 с.
63. Словарь практического психолога. Словарь / Под ред. С.Ю. Головина. – М., 1998. – 800 с.
64. Серебрякова Е.А. Уверенность в себе и условия ее формирования у школьников // Ученые записки Тамбовского педагогического ин-та. – 1956. – вып. 10. – С. 41-73.
65. Степанов С.Ю. Рефлексивная практика творческого развития человека и организации / С.Ю.Степанов. – М.: Наука, 2000. – 254с.
66. Татенко В.А. Про «егологічний генезис» у Е.Гуссерля та проблему суб'єктних перетворень психіки в онтогенезі / В.А.Татенко // Психологія і суспільство. – 2004. - № 4. – С.13-37.
67. Терентьев П. В. Метод корреляционных плеяд / П. В. Терентьев // Вестник ЛГУ. Сер. Биол. – Ленинград, 1959. –Вып. 2. – С. 137–141.
68. Терентьев П. В. Дальнейшее развитие метода корреляционных плеяд. Применение математических корреляций / П. В. Терентьев // Вестник ЛГУ. – Ленинград, 1979. – № 3. – С. 77–85.Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т.М. Титаренко. – К.: Либідь, 2003. – 376 с.
69. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность: В 2 т.: Пер. с нем. - М.: Педагогика, 1986. – Т. 2. – 391 с.
70. Atkinson J.W. Motivational determinants of risk-taking behavior // Psychological Review. – 1957. – Vol. 64, № 5. – P. 95-104.
71. Dewey J. Experience and education / J. Dewey. – New York : First Touchstone Edition, 1997. – 98 p.

72. Escalona S.K. The effect of success and failure upon level of aspiration and behavior in manic-depressive psychoses // University of Iowa Studies: Studies in Child Welfare. – 1940. – Vol. 16. – P. 199-307.
73. Frank J.D. Individual differences in certain aspect of the level of aspiration // American Journal of Psychology. – 1935. – Vol. 47, № 3. – P. 119-131.
74. Hoppe F. Erfolg und Misserfolg // Psychologische Forschung. – 1930. – B. 14. - S. 1-62.
75. Jucknat M. Leistung, Anspruchsniveau und Selbstbewusstsein // Psychologische Forschung. – 1937-1938. – B. 22. – S. 82-101.
76. Lewin K., Dembo T., Festinger L., Sears P.S. Level of aspiration // Personality and the behavior disorders. – N.Y.: Ronald Press, 1944. – P. 333-378.
77. Webster's third new international dictionary of the English language: With seven lang. dict. / A Merriam-Webster. – Chicago etc. : Encycl. Britannica, 1993.
78. West S.G., Finch, & Curran. Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies. In RH Hoyle Structural equation modeling: Concepts, issues and applications (pp. 56-75).